

Overweging Pepergasthuiskerk, Groningen

25 februari 2007 – 1^e zondag in de Veertigdagentijd.

Ons leven is een reis, uittocht, doortocht, intocht, niet een keer maar telkens weer - maar laten we niet te snel zeggen dat hij lijkt op die van het volk Israël.

Dan zijn er wel anderen. Hele volken op drift, Darfur, Soedan, Kongo, Rwanda. Of families, enkelingen, op zoek naar een veilig heenkomen, op zoek naar asiel.

Net als het slavenvolk Israël reizen zij vooral om te overleven, het vege lijf te redden. Wij reizen doorgaans om te leven. Om onze ziel te redden.

Dus laten we een beetje voorzichtig zijn ons al te snel te vereenzelvigen met de uit-, door- en intocht van dat kermende volk onder het juk van Farao. Een volk dat letterlijk zo murw geslagen is dat het zelfs de lokroep van God tot een ander leven niet hoort. '...zij luisterden niet naar hem: ze hadden door de harde slavendienst de moed verloren.'

En toch: niet alleen het vege lijf, ook de ziel moet gered worden. Ook als zij in een gevoed lichaam zit, dat nauwelijks van zijn plek komt.

Wie we als mens ook zijn, hoe we er ook voorstaan, we moeten gered worden van de slavernij, uittrekken uit Egypte, de woestijn in, op weg naar het Beloofde Land.

Dat is het oerverhaal van Israël dat ons in onze cultuur bijna in de genen is gaan zitten, zo dicht zit het op, zit het onder onze huid.

Leven is geroepen worden, opstaan, met anderen, een bestemming hebben, een reis maken, met anderen, een pelgrimage door het donker heen op weg naar het licht gaan.

De enige vraag die er toe doet, de enige keuze die je maakt, de enige beslissing die je neemt, is deze: ga je mee of blijf je zitten? Vertrouw je de belofte of durf je het niet aan? Sta je op of haak je af?

We zijn zo gewend aan het beeld van het gezamenlijke optrekken dat we niet eens in de gaten hebben hoe bijzonder het is.

En hoe haaks het staat op dat andere verhaal, dat steeds meer dominant lijkt te worden in onze cultuur. We kunnen het de mythe van de

Eenzame Held noemen. Het oerverhaal van de eenling, die plannen maakt over wat hij – ik zeg: hij, omdat het inderdaad een heel masculiene manier van denken is - met zijn leven wil doen en welke doelen hij wil realiseren; die vervolgens rationeel koelbloedig gaat inschatten wat hij daar voor nodig heeft, en dan heroïsch de strijd aan gaat binden met alles en iedereen wat hem daarbij in de weg staat. Zo kies je voor of tegen een baan, voor of tegen een opleiding, voor of tegen een partner. De enige vraag die er toe doet, de enige keuze die je maakt in die constante stroom van alternatieven is deze: is het in mijn voordeel of niet? Word ik, of minder bekrompen: worden wij er uiteindelijk beter van?

De Eenzame Held is ook op weg, maakt ook een reis. Maar hij is zijn eigen belofte.

In de wereld van vandaag heeft de Eenzame Held de wind mee. We komen hem overal tegen als de mondige burger, in de politiek, op school, ons werk. Je moet keuzes maken, en wordt verantwoordelijk gehouden voor die keuzes, horen we dan. Het leven is een project, en een project moet je plannen. Je bent de manager van je eigen levensloop. Was je maar een rationele beslismachine - maar wie kan dat van zichzelf zeggen? – dan wist je uit welke alternatieven je moest kiezen.

En dan staan we vanmorgen, tenslotte, als we de juiste studie, de voordeligste ziektenkostenpolis, de liefste partner gekozen hebben, óók nog voor die keuze: ‘Leven en dood houd ik u voor, zegen en vloek. Kies het leven...’ Een onmogelijk dilemma, een verschrikkelijk alternatief.

Mogen we misschien eventjes ook eens niet kiezen!?

Die zogenaamde vrijheid om te kiezen lijkt in werkelijkheid eerder een slavenjuk dat we elkaar opleggen.

Zo moeten reizen, zo moeten kiezen, - dat gaan we aan onderdoor, samen aan onderdoor.

Als je de bijbel leest door de bril van de Eenzame Held slaat de schrik je inderdaad om het hart. Je moet wel een reus, een Hercules zijn om zo altijd op de tweesprong tussen goed en kwaad te kunnen staan.

Maar je kunt ook anders denken over kiezen, over dilemma's van goed en kwaad. Een manier van denken waarmee we dichter bij het oerverhaal van de uittocht, doortocht, intocht van Israël blijven.

Dichter ook bij God. En dichter ook bij onszelf, dichter bij hoe we in werkelijkheid keuzes maken in ons leven.

Eigenlijk, kun je zeggen, had het volk Israël toen het uit Egypte geroepen werd niets te kiezen. Het werd gekozen. Het koos niet voor de vrijheid, maar werd in de vrijheid gezet. Het greep niet zijn kansen, maar werd gegrepen, in zijn nekvel meegesleurd in een Messiaans gebeuren. Het boekte niet zelf zijn levensreis, maar werd op pad gestuurd, met alleen een belofte: 'Ik zal er voor je zijn'. De enige keuze die het volk had was om af te haken, achter te blijven en bij de pakken te gaan neerzitten, ontrouw te worden aan de belofte. De trouw van de Eeuwige te wantrouwen.

Maken ook wij zo ook niet onze meest fundamentele levenskeuzes? Die maken we niet door alternatieven heroïsch tegen elkaar af te wegen, maar door simpelweg te blijven of ... af te haken bij wat en wie ons in het leven is overkomen, in het leven over ons heen gekomen is? We kiezen voor de mensen om ons heen, voor een geloof, een overtuiging, een droom, een ideaal - niet door elke ochtend opnieuw rationeel de voor- en nadelen ervan af te wegen, maar gewoon door ... bij hen te blijven, bij hen aan te haken. Door weer op te staan, niet achter te raken, maar samen met hen de tocht, de doortocht te maken.

Misschien dat daar ook iets van God oplicht. 'Het woord, is dicht bij U, in uw mond en in uw hart. U kunt het dus volbrengen.'

Ik ben zelf ooit groot geworden met het beeld van een verre transcendente God, op lichtjaren afstand van ons. Het heeft me lang moeite gekost om te zeggen: als je God zoekt, zoek hem dan niet in de hemel, niet aan de overzij, maar volg het spoor dichtbij je, in jezelf.

Ik raak er steeds meer van overtuigd: de transcendente God leeft in ons, Hij is ons nader dan ons zelf.

Hij leeft in de trouw waarmee jij er bent voor de ander en de ander er is voor jou.

Hij leeft in de moed die mensen vatten om ondanks alles het vege lijf, hun ziel te redden.

Hij leeft in de kracht waarmee mensen willen overleven, willen leven.

Hij leeft in het geloof dat geen mens voor een slavenbestaan bestemd is, in de onuitwisbare hoop dat elk mens voor het geluk geboren is.

Zo leeft Hij diep in ons, zo gaat Hij ons oneindig te boven.

Zo is Hij er voor ons - zolang wij niet de moed verliezen.